

Årsrapport mänskliga rättigheter 2024

Återrapportering av samordnings- och utvecklingsuppdraget i mänskliga rättigheter

Länsstyrelserna

Titel: Årsrapport mänskliga rättigheter 2024
Författare: Martina Rasch
ISSN: 1654-7691
Diarienummer: 17122-2024
Utgivningsår: 2025
Omslagsbild: Annefrid Sjöman

Förord

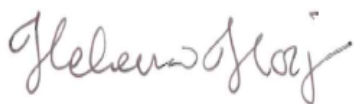
Vi har ett oroligt omvärldsläge och står inför stora samhällsomvandlingar där mänskliga rättigheter riskerar att hotas. Ett starkt och samordnat arbete för att respektera, skydda och främja mänskliga rättigheter inom offentliga verksamheter är därför av största vikt.

Denna årsrapport visar på bredden av länsstyrelsernas arbete för att stötta kommuner, regioner och andra aktörer i arbetet med mänskliga rättigheter. Arbetet har utvecklats positivt genom att befintliga strukturer för samverkan har stärkts men också genom en större samordning mellan länsstyrelsernas olika uppdrag. Syftet med samordningen är att underlätta för kommuner och regioner att ta emot och implementera stödsatser som länsstyrelserna bidrar med. Länsstyrelserna har samordnat nätverk för erfarenhetsutbyte, arrangerat utbildningar och tagit fram nationella och regionala lägesbilder som visar hur väl mänskliga rättigheter, så som rätten till en tillfredsställande levnadsstandard, utbildning eller arbete, tillgodoses för olika grupper. En kort analys av den nationella lägesbilden finns i årsrapporten.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har uppdraget att samordna och utveckla det länsstyrelsegemensamma arbetet. Här har vi bland annat samverkat med Enheten för nationella minoriteter hos Länsstyrelsen Stockholm. Vi har också inkorporerat arbetet med nationella minoriteter i länsstyrelsernas nationella nätverk för mänskliga rättigheter där uppdraget om barns rättigheter ingår sedan tidigare.

Genom en fortsatt samverkan inom ramen för länsstyrelsernas olika rättighetsuppdrag och med relevanta myndigheter och aktörer ser vi goda möjligheter att fortsätta stärka arbetet med de mänskliga rättigheterna i hela landet.

Falun 2025-02-28

Helena Höij
Landshövding i Dalarnas län

Innehåll

FÖRORD	3
1 INLEDNING.....	6
1.1 Länsstyrelsernas roll.....	6
1.1.1 Länsstyrelsernas årsrapportering	6
1.1.2 Underlag	7
2 STRUKTUR FÖR SAMORDNINGS- OCH UTVECKLINGSUPPDRAGET.....	8
2.1 Länsstyrelsernas nätverk för mänskliga rättigheter	8
2.1.1 Nodgrupper.....	9
2.1.2 Beredningsgruppen	9
2.1.3 Arbetsgrupper.....	9
2.1.4 Nyhetsbrev och informationsspridning.....	10
2.1.5 Revidering av nätverkets struktur	10
2.1.6 Nationella samordningens betydelse för nätverket.....	10
2.2 Verksamhetsmedel	11
3 SAMORDNINGS- OCH UTVECKLINGSUPPDRAGETS ARBETE	12
3.1 Länsstyrelseintern samverkan	12
3.2 Samverkan inom nätverket MR och kris	13
3.3 Övrig samverkan	13
3.4 Uppdrag om att motverka rasism.....	14
3.4.1 Kartläggning av kommuners och regioners förutsättningar och stödbehov	15
3.5 Analys av nationell lägesbild.....	16
3.5.1 Summering av analysrapporten	17
3.6 Mänskliga Rättighetsdagarna	18
3.7 MR-webben.....	18
4 UTVECKLINGEN AV LÄNSSTYRELSESNAS EXTERNA ARBETE MED MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER.....	20
4.1 Extern samverkan och dialog	20
4.1.1 Utvecklingen av samverkan inom länen.....	20

4.1.2 Övrig samverkan.....	21
4.2 Utvecklingen av stödet till kommuners och regioners arbete med mänskliga rättigheter.....	22
4.2.1 Regionala insatser och aktiviteter	23
4.2.2 Effekter av insatser och aktiviteter	24
4.2.3 Utvecklingen av det externa arbetet	25
4.2.4 Utvecklingen av lägesbilsarbetet.....	26
5 SLUTSATSER OCH ARBETET FRAMÅT	28
5.1 Slutsatser	28
5.2 Arbetet framåt.....	29
5.2.1 Prioriteringar under 2025.....	29
6 BILAGOR	30
Bilaga 1 Bokslut	30
Bilaga 2 Analys av nationell lägesbild	31
Bilaga 3 PM "Vad behövs för att säkerställa att de mänskliga rättigheterna skyddas och främjas i tider av kris och krig?"	32
Bilaga 4 Kartläggning av kommuners och regioners förutsättningar och stödbehov i arbetet mot rasism	33

1 Inledning

Våren 2025 granskas Sverige av FN:s råd för mänskliga rättigheter och FN:s medlemsstater i Universal Periodic Review (UPR). Den senaste granskningen ägde rum 2020. Vad har hänt gällande mänskliga rättigheter i Sverige sedan dess?

Institutet för mänskliga rättigheter har i sin Årsrapport 2024¹ och sin kompletterande rapport till FN:s råd för mänskliga rättigheter inför UPR² pekat ut flera områden där tillämpningen av de mänskliga rättigheterna brister. Som exempel lyfter institutet att många människor som lever i Sverige idag inte har jämlik tillgång till sina rättigheter. Det gäller till exempel personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter, barn, äldre och migranter. På flera områden, till exempel rätten till hälsa, bostad och utbildning samt rätten att inte diskrimineras, går åtnjutandet av rättigheter bakåt snarare än framåt. Den utvecklingen kan ses inte bara i Sverige utan i stora delar av världen.

Institutet rekommenderade i årsrapporten regering och riksdag att vidta kraftfulla åtgärder för att stärka försvaret av mänskliga rättigheter i Sverige, och pekade även på att arbetat måste vara både långsiktigt och systematiskt.

1.1 Länsstyrelsernas roll

Länsstyrelserna är en del av den sammanhållna strukturen för främjande och skydd för de mänskliga rättigheterna i Sverige.³ Som statliga myndigheter med uppdrag att verka för att nationella mål får genomslag i respektive län, med hänsyn tagen till regionala förhållanden och förutsättningar, ska länsstyrelserna dels fungera som ett stöd för kommuner och andra myndigheter i deras arbete med mänskliga rättigheter, dels säkerställa att den egna verksamheten respekterar, skyddar och främjar de mänskliga rättigheterna.⁴ Länsstyrelsen i Dalarnas län har också ett särskilt uppdrag för att samordna och utveckla det länsstyrelsegemensamma arbetet.

1.1.1 Länsstyrelsernas årsrapportering

Denna rapport syftar till att redovisa hur länsstyrelserna samordnat och

¹ Institutet för mänskliga rättigheter (2024). Årsrapport 2024.

² Institutet för mänskliga rättigheter (2024). Kompletterande information från Institutet för mänskliga rättigheter inför UPR-granskningen av Sverige. Fjärde cykeln, 2025.

³ Skr 2016/17:29

⁴ Förordning (2017:838) med länsstyrelseinstruktion

utvecklat det externa arbetet med mänskliga rättigheter under verksamhetsåret 2024. Rapporten redogör för regionala insatser för att stötta kommuner och regioner samt det arbete som bedrivits av samordnings- och utvecklingsuppdraget.

För att omhänderta den särskilda formuleringen kring rasism⁵ som lyftes fram i 2024 års regleringsbrev redovisas en kartläggning som genomförts av samtliga länsstyrelser i sina respektive län. Kartläggningen undersökte vilka förutsättningar kommuner och regioner har för att arbeta för att förebygga och motverka rasism samt vilka behov av stöd dessa aktörer ser att de har för att utveckla arbetet.

1.1.2 Underlag

Rapporten bygger i huvudsak på den årsredovisningsenkät som samordnings- och utvecklingsuppdraget skickat till samtliga länsstyrelser genom länsstyrelsernas nätverk för mänskliga rättigheter. Enkäten skickades ut i november 2024 med sista svarsdag i januari 2025. Enkäten behandlade länsstyrelsernas externa arbete för att stötta kommuner och regioner i deras arbete med mänskliga rättigheter, samverkan och dialog med externa aktörer samt kartläggningen av förutsättningar och stödbehov hos kommuner och regioner i arbetet mot rasism. Samtliga länsstyrelser har besvarat enkäten.

⁵ "I uppdraget ingår även att redogöra för hur arbetet mot olika former av rasism, däribland antisemitism, kan inkluderas i arbetet.", RB 2024 3B11.

2 Struktur för samordnings- och utvecklingsuppdraget

Uppdragen i mänskliga rättigheter och barnets rättigheter finns i en gemensam struktur med ett gemensamt nätverk. Styrfunktionen i dessa båda uppdrag utgörs av länsrådet vid Länsstyrelsen i Kalmar län Johan Blom samt två kontaktchefer.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län, där den ordinarie nationella samordnaren för mänskliga rättigheter är placerad, har under 2024 ansvarat för samordning, verksamhetsplanering, utvecklingsprojekt och uppföljning. Länsstyrelsen i Jönköpings län ansvarar för årsredovisningen 2024 då uppdraget har en vikarierande nationell samordnare placerad i Jönköping mellan november 2024 och mars 2025.

De enskilda länsstyrelserna ansvarar för att delta i kunskaps- och erfarenhetsutbyte i nätverket samt för att uppdragets innehåll och utvecklingsinsatser blir kända och förankras på respektive länsstyrelse.

2.1 Länsstyrelsernas nätverk för mänskliga rättigheter

De nationella samordnarna för uppdragen i mänskliga rättigheter och barnets rättigheter samordnar länsstyrelsernas gemensamma nätverk för mänskliga rättigheter. I nätverket ingår, förutom uppdraget i mänskliga rättigheter, även uppdraget i barnets rättigheter och från och med 2024 länsstyrelsernas uppdrag gällande nationella minoriteter (se 2.1.5 *Revidering av nätverkets struktur*). För att omhänderta uppdraget i nationella minoriteter deltar representanter från Länsstyrelsen i Stockholms län, som tillsammans med Sametinget har ett nationellt ansvar för att det nationella målet med minoritetspolitiken uppnås, i planering och genomförande av nätverkets träffar och erfarenhetsutbyten.

Det länsstyrelsegemensamma nätverket utgör navet i arbetet med uppdraget i mänskliga rättigheter. Under året har nätverket träffats fysiskt två gånger och digitalt två gånger. Utöver detta har ett flertal digitala erfarenhetsutbyten erbjudits. Vid några av dessa tillfällen har specifika teman diskuterats, till exempel *Jubileumsåret 2025 – 250 år av judiskt liv i Sverige* som samordnas av Judiska centralrådet. Projektledaren för jubileumsåret medverkade för att informera om

satsningen för att uppmärksamma judiskt liv och kultur.

Andra aktörer som medverkat på nätverkets träffar och erfarenhetsutbyten är Barnombudsmannen, Socialstyrelsen, Forum för levande historia, Mötesplats Social Innovation och Mångkulturellt centrum.

Nya medlemmar i nätverket får en introduktion till uppdraget av den nationella samordningen för mänskliga rättigheter och barnets rättigheter samt ansvariga för uppdraget i nationella minoriteter på Länsstyrelsen i Stockholms län. Två sådana introduktionstillfällen har genomförts under 2024.

2.1.1 Nodgrupper

Länsstyrelserna i de fem norrlänen har länge samverkat i en "norr-nod". Ytterligare tre geografiska nodgrupper har inrättats efter samma modell, i syfte att främja erfarenhets- och kunskapsutbyte, samverkan och stöd mellan länsstyrelserna i näraliggande län.

- Nod Nord: Länsstyrelserna i Gävleborgs, Jämtlands, Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands län.
- Nod Väst: Länsstyrelserna i Dalarnas, Värmlands, Västra Götalands och Örebro län.
- Nod Öst: Länsstyrelserna i Gotlands, Stockholms, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Östergötlands län.
- Nod Syd: Länsstyrelserna i Blekinge, Hallands, Kalmar, Kronobergs, Jönköpings och Skåne län.

2.1.2 Beredningsgruppen

Nätverkets gemensamma träffar planeras i samverkan med den nyligen inrättade beredningsgruppen. Medlemmarna i beredningsgruppen väljs i respektive nodgrupp och varje nod har en representant i beredningsgruppen. Beredningsgruppens syfte är att fånga in synpunkter från nodgrupperna och föra dessa vidare till den nationella samordningen i planeringen av träffar och erfarenhetsutbyten.

2.1.3 Arbetsgrupper

Under 2024 har flera medlemmar i nätverket ingått i en av två arbetsgrupper som båda leds av den nationella samordnaren för mänskliga rättigheter.

Metodarbetsgruppen har fortsatt det arbete som inleddes 2023 med att uppdatera, förenkla och anpassa *Metodstöd för ett rättighetsbaserat arbetssätt* (2016) så att det ska kunna användas av offentlig verksamhet i stort. I arbetsgruppen deltar representanter från länsstyrelserna i Västerbottens, Norrbottens, Värmlands, Östergötlands, Södermanlands

och Skåne län. Den uppdaterade versionen av metodstödet skickades ut i juni för synpunktsinhämtning till 13 kommuner och regioner, från norr till söder, både små och stora och med varierande förutsättningar, som visat intresse för att ta del av den. Även Institutet för mänskliga rättigheter, Raoul Wallenberg-institutet, Uppsala universitet och Sveriges Kommuner och Regioner fick möjlighet att lämna synpunkter. Metodstödet skickades också till nationella samordnare inom näralliggande uppdrag på länsstyrelserna: barnrätt, funktionshinderpolitiken, nationella minoriteter och jämställdhet. Det uppdaterade metodstödet färdigställs under 2025.

Arbetsgruppen för kartläggning av stödbehov i arbetet för att förebygga och motverka rasism bildades våren 2024 för att utveckla ett gemensamt underlag för kartläggningen (se 3.4 *Uppdrag om att motverka rasism*). I arbetsgruppen deltog representanter från länsstyrelserna i Jönköpings, Uppsala, Hallands, Västra Götalands och Stockholms län. Underlaget togs fram under våren och presenterades för nätverket innan sommaren, för användning under hösten. Underlaget bestod av en process- och tidplan, en instruktion till inventering, gemensamma frågeställningar och mall för sammanställning.

2.1.4 Nyhetsbrev och informationsspridning

Den nationella samordningen skickar ut nyhetsbrev till nätverket fyra gånger per år, i anslutning till mötena i chefsforum för länsstyrelsernas chefer inom social hållbarhet. Nyhetsbreven innehåller till exempel omvärldsbevakning, nätverksintern information och tips på arrangemang som genomförs av länsstyrelser eller samverkansparter och som välkomnar deltagare från hela landet. MR-strategier på länsstyrelserna kan sedan använda sig av innehåll i nyhetsbrevet till egna utskick i sina nätverk och kanaler.

2.1.5 Revidering av nätverkets struktur

Under året har ett arbete gjorts för att revidera nätverkets struktur för att även omfatta uppdraget i nationella minoriteter. Detta har gjorts i syfte att stärka samverkan mellan uppdragen i mänskliga rättigheter, barnets rättigheter och nationella minoriteter samt underlätta för regionala samordnare/strategier inom uppdragen, som ofta har två eller ibland alla tre uppdrag som nu förts samman i ett nätverk. Arbetet med att revidera strukturen har genomförts i samverkan mellan nationella samordnare för mänskliga rättigheter och barnets rättigheter samt Enheten för nationella minoriteter på Länsstyrelsen Stockholm.

2.1.6 Nationella samordningens betydelse för nätverket

Majoriteten, 86 procent, av nätverkets medlemmar anser att den

nationella samordningen är av stor betydelse för nätverket.⁶ Bland annat bedöms den nationella samordningen vara viktig för en tydlig struktur för och samverkan mellan uppdragen inom mänskliga rättigheter, barnets rättigheter och nationella minoriteter, som möjliggörare av kunskaps- och erfarenhetsutbyte på nätverksträffar, digitala möten och i arbetsgrupper, som en länk mellan länsstyrelserna och departementen samt aktörer på nationell nivå, och som ett stöd för att tolka och konkretisera uppdragsskrivningar. Detta effektiviserar arbetet på regional nivå och ger bättre förutsättningar för ett jämlikt arbete över hela landet. Den nationella samordningen stöttar också med omvärldsbevakning och information och samordnar arbetsuppgifter som samtliga länsstyrelser kan dra nytta av, till exempel framtagande av kunskapsunderlag, vägledningar och metodstöd.

2.2 Verksamhetsmedel

Verksamhetsmedel för uppdraget i mänskliga rättigheter fördelas med dispositionsrätt och hanteras av Länsstyrelsen i Örebro län. Verksamhetsmedel fördelas enligt 24-nyckeln, vilket innebär att medlen delas i 24 lika stora delar. Varje länsstyrelse tilldelas en del, förutom storstadslänen Stockholm, Västra Götaland och Skåne som tilldelas två delar.

19 av 21 länsstyrelser avsätter medel för verksamhet i det regionala uppdraget. Resterade två länsstyrelser använder samtliga tilldelade medel för att finansiera tjänsten som MR-strateg.

Exempel på hur verksamhetsmedlet har använts kan ses i 4.2.1 *Regionala insatser och aktiviteter*.

⁶ Frågan ställs varje år i redovisningsenkäten till länsstyrelserna och formuleras "Bedöm betydelsen av stödet från den nationella samordningen under [årtal]." Svarsalternativen är *Liten betydelse*, *Varken stor eller liten betydelse* och *Stor betydelse*. Resterande 14 procent svarade i år *Varken stor eller liten betydelse*.

3 Samordnings- och utvecklingsuppdragets arbete

3.1 Länsstyrelseintern samverkan

Den nationella samordnaren för mänskliga rättigheter medverkar i det länsstyrelsegemensamma forumet för nationella samordnare inom området social hållbarhet. Deltagare ur forumet har under året arbetat för att ta fram en vägledning för att integrera länsstyrelseinstruktionens 5 § 1–6 i länsstyrelsernas ordinarie styr- och ledningssystem. Nationell samordnare för mänskliga rättigheter har hållit samman arbetet. I arbetet har dialog förts med länsstyrelsernas chefsforum social hållbarhet samt länsstyrelsernas kontrollernätverk, vilket resulterade i att även controllers finns med i arbetet.

I oktober månad gjordes en upphandling av en konsultfirma som fick i uppdrag att ta fram den färdiga vägledningen. Avtal skrevs med Sweco Sverige. I januari 2025 presenterade Sweco ett första utkast på vägledningen som sedan workshoppades tillsammans med nationella samordnare inom social hållbarhet. Vägledningen färdigställs under 2025.

Strategisk samverkan mellan länsstyrelsens olika uppdrag minskar risken för krockar eller dubbelarbete mellan uppdrag, bidrar till samordningsvinster och synergier samt stöder och underlättar arbetet på regional nivå. Till exempel genomfördes en digital träff i maj 2024 för länsstyrelsernas nätverk för mänskliga rättigheter samt nätverket för brottsförebyggande arbete. På träffen medverkade Högskolan i Dalarna som presenterade en undersökning om allmänhetens attityd till våldsbejakande extremism, utförd av Novus på uppdrag av Högskolan i Dalarna och Center mot våldsbejakande extremism.

Den nationella samordnaren har också samverkat med den länsstyrelseinterna expertgruppen för bostadsförsörjning och med Kronofogden, Boverket och Socialstyrelsen utifrån regeringens strategi för att motverka hemlöshet, samt lämnat synpunkter till Boverket inför bostadsmarknadsenkäten 2025.

3.2 Samverkan inom nätverket MR och kris

Under det första pandemiåret identifierade olika aktörer ett behov av att belysa och säkerställa mänskliga rättigheter under pågående covid-19-pandemi. Det resulterade i en gemensam konferens, *Vägen framåt – pandemin och de mänskliga rättigheterna*, med en tillhörande rapport författad av Ramboll. Rapporten ger ett antal rekommendationer som bland annat handlar om samverkan mellan civilsamhället och det offentliga samt hur samhällets krisberedskap bör utvecklas för att bättre integrera mänskliga rättigheter.

Arbetsgruppen som planerade konferensen utvecklades till nätverket MR och kris. Nätverket består av Borås kommun, Eskilstuna kommun, Fonden för mänskliga rättigheter, Forum för levande historia, Institutet för mänskliga rättigheter, länsstyrelsernas samordningsuppdrag i mänskliga rättigheter, Svenska Röda Korset och Raoul Wallenberg-institutet.

På Mänskliga Rättighetsdagarna 2024 arrangerade nätverket ett seminarium med temat mänskliga rättigheter i tider av kris och krig, modererat av Ramboll och med paneldeltagare från Bris, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Fryshuset och Institutet för mänskliga rättigheter.

Seminariet tog avstamp i slutsatserna från Rambolls rapport *Vägen framåt*, och paneldeltagarna diskuterade vad som har hänt sedan pandemin utifrån de slutsatser som gavs, hur slutsatserna håller idag samt vad de betyder i en tid med parallellt pågående, och ibland överlappande, kriser av olika karaktär; krig och konflikter, klimatkatastrofer och demokratikriser som utspelar sig på såväl global som lokal nivå.

En sammanfattning av seminariet presenteras i PM:et *Vad behövs för att säkerställa att de mänskliga rättigheterna skyddas och främjas i tider av kris och krig?* som författats av Ramboll. Se Bilaga 3.

3.3 Övrig samverkan

Nationell samordnare sitter med i Institutet för mänskliga rättigheters samsynsgrupp för informationsmöten som riktar sig till MR-specialister inom stat, regioner och kommuner samt idéburen sektor, samt medverkar i planeringen av mötena. Två sådana möten har genomförts under 2024.

Nationella nätverket för mänskliga rättigheter (NNMR) är kommunernas

och regionernas nätverk för mänskliga rättigheter. Den nationella samordnaren sitter i styrgruppen för NNMR tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och styrgruppsrepresentanter från flera olika kommuner. Nationell samordnare medverkar på NNMR:s nätverksträffar och sprider även inbjudan till träffarna till länsstyrelsernas MR-strategier för vidare spridning till kommuner och regioner, vilket har resulterat i fler deltagare på nätverksträffarna. Nationell samordnare har även regelbundna avstämningar med SKR.

De nationella samordnarna för mänskliga rättigheter och barnets rättigheter har också gästföreläst i kursen "Att arbeta med mänskliga rättigheter" som ingår i masterprogrammet i mänskliga rättigheter på Uppsala universitet.

3.4 Uppdrag om att motverka rasism

För att möta skrivningen i 2024 års regleringsbrev om att redogöra för hur arbetet mot rasism, däribland antisemitism, kan inkluderas i uppdraget har en strategisk inriktning arbetats fram av den nationella samordningen. Inriktningen togs fram efter önskemål från och diskussion i nätverket och förankrades med uppdragets kontaktchefer innan den kommunicerades till nätverket i februari månads nyhetsbrev. I den strategiska inriktningen tydliggjordes att arbetet mot rasism skulle inkluderas i uppdraget i mänskliga rättigheter, och att följande punkter skulle utvecklas under 2024.

- Att lära av andra uppdrag, i synnerhet det nationella minoritetsuppdraget och tidigare uppdrag om rasism i arbetslivet.
- Att på nationell nivå utöka samverkan med Forum för levande historia och andra relevanta aktörer, till exempel myndigheter med uppdrag inom den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.
- Att genomföra gemensam kompetensutveckling i nätverket.
- Att genomföra regionala kartläggningar av kommuners och regioners behov av stöd utifrån en gemensam mall.

Under året har den nationella samordnaren fördjupat samverkan på nationell nivå med Forum för levande historia och Socialstyrelsen. Till exempel deltar den nationella samordnaren i en referensgrupp för Forum för levande historias arbete med att ta fram en vägledning för arbetet mot rasism riktad till offentlig sektor. Den nationella samordnaren har också medverkat på en digital workshop som arrangerades av Socialstyrelsen om att förebygga och motverka rasism inom vården.

En gemensam fortbildning, "Kan vi prata om rasism?", genomfördes för

nätverket under ledning av Forum för levande historia i maj.

3.4.1 Kartläggning av kommuners och regioners förutsättningar och stödbehov

Detta är en sammanfattning av rapporten *Kartläggning av kommuners och regioners förutsättningar och stödbehov i arbetet mot rasism* som kan läsas i sin helhet i Bilaga 4.

Mellan tidig höst 2024 och januari 2025 genomförde samtliga länsstyrelser en kartläggning av kommuners och regioners förutsättningar och behov av stöd i sina län. Kartläggningen genomfördes på olika sätt i olika län, men baserades på gemensamma frågeställningar. Svarsfrekvensen för kommuner var 57,6 procent (167 av 290 kommuner) och för regioner 90,5 procent (19 av 21 regioner).

Alla kommuner och regioner (fortsättningsvis benämns dessa gemensamt som *organisationer*) har olika förutsättningar baserat på till exempel geografiskt läge, demografi, näringsliv och infrastruktur, med mera, vilket innebär olika utmaningar för arbetet med att förebygga och motverka rasism.

Kännedomen om den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott⁷ varierar mellan olika organisationer, men den är sällan känd av organisationen som helhet och används inte heller som en grund för egna styrdokument i särskilt stor utsträckning. Förekomsten av styrdokument som rör arbete mot rasism varierar också kraftigt och majoriteten av de styrdokument som finns handlar snarare om icke-diskriminering, likabehandling, mångfald eller demokrati än om rasism. Endast ett fåtal organisationer har tjänster med ett specifikt ansvar för arbete mot rasism, men det anses allmänt att rasism implicit ingår i strateg- eller verksamhetsutvecklingstjänster inom andra områden som rör social hållbarhet.

Många organisationer genomför insatser mot rasism, antingen som en del av en handlingsplan eller som punktinsatser. Vanligast är interna insatser som aktiva åtgärder mot diskriminering, insamling och analys av jämlikhetsdata eller kompetenshöjande insatser. Den verksamhet som gör flest insatser i alla kommuner är skolan. Några organisationer genomför även externa insatser.

Utmaningar i arbetet är bland annat avsaknad av resurser, struktur, styrning och ledning, att arbetet inte följs upp samt bristande

⁷ Kartläggningen gjordes innan den nya nationella handlingsplanen mot rasism och hatbrott (2024) presenterades och utgår därför från den tidigare planen som togs fram 2016.

prioriteringar. Även perspektivträngsel, kunskapsbrist, avsaknad av underlag och arbete i stuprör nämns. Vissa pekar också på dagens samhällsklimat som en utmaning.

Alla tillfrågade organisationer vänder sig till olika nationella, regionala eller lokala aktörer för att få stöd, men det är mindre vanligt att man använder sig av nationella kunskaps- eller metodstöd. Orsakerna till det varierar men vanliga orsaker är att man inte känner till stöden eller att de inte är anpassade för verksamheten. Det kan också handla om att arbetet inte är prioriterat eller att resurser saknas.

Det stöd som efterfrågas är till exempel stöd i det strategiska arbetet, verksamhetsanpassade kunskapshöjande insatser, att ta fram statistik på lokal nivå, stöd i att tillämpa kunskaps- och metodstöd, möjlighet till erfarenhetsutbyte samt att få lärande exempel. Något som framkommer i kartläggningen är dock att mottagarkapaciteten i främst små och medelstora kommuner är begränsad på grund av att resurser saknas.

Att samordna olika rättighetsperspektiv, motverka arbete i stuprör och verksamhetsanpassa stödet är något som lyfts både av organisationerna och av länsstyrelserna. För länsstyrelsernas del krävs också ett långsiktigt uppdrag med långsiktig finansiering för att utveckla och upprätthålla strukturer för arbetet.

Konkreta förslag på stöd som länsstyrelserna kan erbjuda listas nedan.

- Processtöd i framtagande av mål, riktlinjer och handlingsplaner för arbetet mot rasism.
- Verksamhetsanpassade kunskapshöjande insatser (till exempel utbildningar eller workshops) om olika typer av rasism, hur rasism uttrycker sig och hur man synliggör rasism och rasistiska strukturer.
- Stöd i att bryta ner nationella kunskaps- och metodstöd för anpassning till lokal nivå.
- Stöd i att tillämpa kunskaps- och metodstöd, till exempel genom process- eller förändringsledning.
- Utveckla arbetet med att ta fram lägesbilder och statistik genom att lägga till fler indelningsgrunder och gå ner på lokal nivå.
- Samordna och sammankalla länsgemensamma nätverk för erfarenhetsutbyte och lärande exempel.

3.5 Analys av nationell lägesbild

Under 2023 tog den nationella samordningen i mänskliga rättigheter och barnets rättigheter fram 21 regionala och en nationell lägesbild som visade statusen för rättighetsuppfyllnaden inom flera områden som berör rätten till en tillfredsställande levnadsstandard, rätten till arbete

och rätten till utbildning. Statistiken i lägesbilden kompletterades med en hearing med ett flertal organisationer inom idéburen sektor.

Under 2024 fördjupades arbetet genom att en analys av den nationella lägesbilden togs fram. Analysen gjordes av konsultfirman WSP och presenterades i oktober 2024. Analysrapporten kan läsas i sin helhet i Bilaga 2.

3.5.1 Summering av analysrapporten

De senaste åren har åtnjutandet av rätten till tillfredsställande levnadsstandard, rätten till arbete och rätten till utbildning generellt sett ökat. Samtidigt finns det grupper där man ser en motsatt utveckling. De största skillnaderna i åtnjutande av ovanstående rättigheter syns mellan personer födda i Sverige och personer födda i andra delar av världen. Det gäller allt från trångboddhet bland barn, individens eller familjens ekonomiska situation och andelen förvärvsarbetande till andelen behöriga till nationella gymnasieprogram.

I hearingen med idéburen sektor lyftes att åtnjutandet av mänskliga rättigheter ofta beror på vem du är och hur samhället ser på dig. Flera organisationer lyfte även att det finns grupper som inte syns i statistiken, till exempel barn i asylprocessen. Det är därför viktigt att vara medveten om att enbart statistik inte ger en heltäckande bild av rättighetsläget.

Befintlig litteratur på området pekar ofta på att en bredare, djupare och effektivare samverkan mellan aktörer är avgörande. Aktörer behöver ha en helhetssyn och samordna sina insatser för att tillgodose rättigheter för alla grupper. FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter uppmanar till ett mer institutionaliserat arbete mellan myndigheter så att det generella åtnjutandet av mänskliga rättigheter i Sverige kan stärkas.

Det finns också geografiska skillnader i åtnjutandet av rättigheter. En del av de regionala variationerna kan förklaras av till exempel skillnader i befolkningstäthet eller, när det gäller rätten till arbete, förutsättningar för näringslivet. Kommuner och regioner har därför olika förutsättningar för att ta sig an utmaningarna.

Rapporten har undersökt befintlig litteratur som rör effekter av covid-19-pandemin. Forskningen om hur pandemin har påverkat rättigheter är fortfarande pågående, men den visar bland annat att utsatta grupper är de som påverkats mest och kommer påverkas mest även i framtiden gällande rätten till utbildning, arbete och tillfredsställande levnadsstandard. Även litteratur rörande flyktingsituationen 2015 har undersökts och visar på ett försämrat rättighetsläge för de människor som befann sig i denna situation. En förklaring till detta är resursbrist och de arbetssätt som användes 2015.

Rapporten avslutas med två rekommendationer till fortsatt analys.

- En fördjupad analys på kommunal nivå behövs för att visa på skillnader i rättighetsläget för olika grupper som inte syns på nationell eller regional nivå.
- Eftersom centralt inhämtad statistik inte nödvändigtvis ger en heltäckande bild behöver den kompletteras med systematiskt inhämtad information om olika gruppers villkor, till exempel genom intervjuer med berörda rättighetsinnehavare.

3.6 Mänskliga Rättighetsdagarna

Länsstyrelsernas samordnings- och utvecklingsuppdrag i mänskliga rättigheter har under många år samverkat med Föreningen Ordfront och Mänskliga Rättighetsdagarna (MR-dagarna). Uppdraget är till exempel en av MR-dagarnas samarbetspartners och ingår varje år avtal med Föreningen Ordfront för att bidra med finansiering till arrangemanget. I utbyte får uppdraget arrangera ett seminarium å 60 minuter och får tillgång till en monter på utställartorget samt ett antal seminariebiljetter.

MR-dagarna är ett av årets viktigaste tillfällen för kompetensutveckling, relationsbyggande och kontaktskapande för länsstyrelsernas MR-strategier. Därför fördelar samordningsuppdraget en seminariebiljett per länsstyrelse så att så många som möjligt ska kunna delta.

Under MR-dagarna 2024 som arrangerades på Sara kulturhus i Skellefteå kommun medverkade uppdraget med seminariet som beskrevs i 3.2 *Samverkan inom nätverket MR och kris* samt en monter. En monterplaneringsgrupp bildades med representanter från Länsstyrelsen i Västerbottens län, som också medverkade i MR-dagarnas planeringsgrupp i egenskap av värdlänsstyrelse, och Länsstyrelsen i Jönköpings län samt nationell samordnare. Gruppens syfte var att planera innehåll och aktiviteter i länsstyrelsernas gemensamma monter.

Montern bemannas av nätverkets medlemmar och är generellt välbesökt. Det är ett bra tillfälle för länsstyrelserna att informera både allmänheten och olika aktörer om länsstyrelsens uppdrag och arbete med mänskliga rättigheter, samt knyta kontakter med medverkande och besökande aktörer inom offentlig och idéburen sektor.

3.7 MR-webben

Samordnings- och utvecklingsuppdragets externa webbplats MR-webben.se lanserades 2021 och har sedan starten riktat sig till personer som arbetar med mänskliga rättigheter i offentlig sektor. Webbplatsen innehåller konventionstexter, svenska översättningar av ett flertal allmänna kommentarer, metod- och kunskapsstöd och mycket annat

material. På sidan samlas också digitala utbildningar inom flera olika rättighetsområden och framtagna av flera olika aktörer, däribland Uppsala universitet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Forum för levande historia, Barnombudsmannen och Myndigheten för delaktighet.

Samordningsuppdraget strävar också efter att samla relevanta nationella och regionala evenemang i webbplatsens kalendarium i syfte att visa på bredden av kunskapshöjande evenemang som genomförs av länsstyrelserna och nationella myndigheter på MR-området. Det möjliggör också en effektivisering då alla de olika aktörerna kan dra nytta av varandras arrangemang.

4 Utvecklingen av länsstyrelsernas externa arbete med mänskliga rättigheter

4.1 Extern samverkan och dialog

Länsstyrelserna samverkar och samtalar med många olika parter i sitt arbete med mänskliga rättigheter. Det sker bland annat en löpande samverkan med kommunerna och regionen i respektive län.

4.1.1 Utvecklingen av samverkan inom länen

I 16 av 21 län fanns under 2024 minst ett samverkansforum som länsstyrelsen antingen samordnade (13 län) eller ingick i (3 län). Detta visar att länsstyrelserna har stor betydelse för att aktörer i länet ska ha möjlighet att samverka och utbyta erfarenheter.

Forumet samlade kommuner, regioner och andra aktörer i länen, till exempel kommunförbund, idéburen sektor, akademin, trossamfund, näringsliv och statliga myndigheter. Totalt ingår 51 procent (148 kommuner) av landets kommuner i minst ett nätverk i dessa 16 län, en ökning på cirka 15 procentenheter sedan 2023 då 104 kommuner ingick. Utöver dessa når länsstyrelsernas MR-uppdrag betydligt fler kommuner i samverkan med andra länsstyrelseuppdrag och externa aktörer.

Förutom mänskliga rättigheter ingick flera andra sociala hållbarhetsområden i respektive forum, till exempel jämställdhet, barnrätt, nationella minoriteter, demokrati och Agenda 2030, brottsförebyggande arbete och folkhälsa.

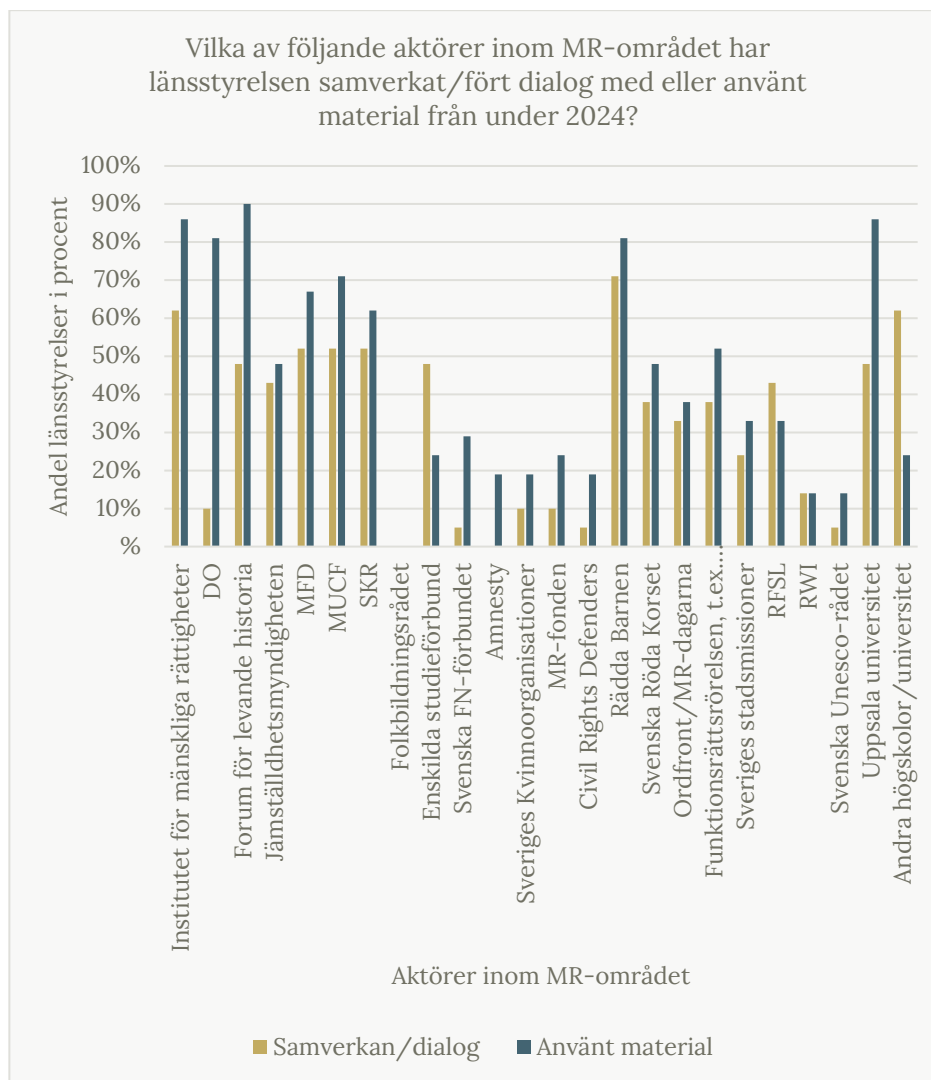

Figur 1. Här redovisas vilka andra områden som ingår i externa forum, visat i andel forum i procent. Som ett exempel ingår även jämställdhet i 63 procent av de forum som länsstyrelserna samordnar eller ingår i.

4.1.2 Övrig samverkan

En majoritet av länsstyrelserna har samräde med ett flertal olika aktörer som till exempel nationella myndigheter, idéburen sektor och akademien. Vanligast är att samverka med Rädda Barnen (71 procent av länsstyrelserna gör detta), följt av Institutet för mänskliga rättigheter (62 procent) och olika högskolor eller universitet (62 procent). Över hälften (52 procent) av länsstyrelserna har också samverkat med Myndigheten för delaktighet, MUCF och Sveriges Kommuner och Regioner.

Man använder sig också i stor utsträckning av material från Forum för levande historia (90 procent av länsstyrelserna), Institutet för mänskliga rättigheter (86 procent), Uppsala universitet (86 procent), Rädda Barnen (81 procent) och DO (81 procent), med flera.

Figur 2. Här redovisas vilka aktörer som länsstyrelserna samverkat/samtalat med eller använt material från, visat i andel länsstyrelser i procent. Till exempel anger 71 procent av länsstyrelserna att de samverkat eller samtalat med Rädda Barnen.

4.2 Utvecklingen av stödet till kommuners och regioners arbete med mänskliga rättigheter

MR-strateger på samtliga länsstyrelser har arrangerat och/eller medverkat i kompetenshöjande insatser kring mänskliga rättigheter i respektive län under 2024. Förutom de egna insatserna har MR-strateger medverkat i insatser som genomförts av andra länsstyrelseuppdrag (14 länsstyrelser) och förmedlat omvärldsbevakning, nyheter och information om mänskliga rättigheter (19 länsstyrelser). Åtta

länsstyrelser har bekostat andra aktörers medverkan i MR-kompetenshöjande insatser. Det finns också exempel på att länsstyrelser beviljat bidrag till externa aktörer för att utföra MR-främjande insatser, att man samverkat med kommuner och regioner på strategisk nivå samt tagit fram strategier inom MR-området i samverkan med andra aktörer i länet.

4.2.1 Regionala insatser och aktiviteter

Länsstyrelserna genomför ett stort antal regionala insatser och aktiviteter inom MR-området varje år, och 2024 var inget undantag.

Vanligt förekommande insatser är olika kompetenshöjande aktiviteter och utbildningar inom till exempel rättighetsbaserat arbetssätt, konventionsefterlevnad och icke-diskriminering. Bland annat genomförde länsstyrelserna i Blekinge och Kronoberg två gemensamma utbildningar i mänskliga rättigheter i praktiken i samverkan med Uppsala universitet, riktade till beslutsfattare, strateger och samordnare inom kommun och region men också till de som möter allmänheten eller arbetar med handläggning i samma organisationer.

En annan insats som genomfördes av flera länsstyrelser var träffar med regionala nätverk, till exempel Rättighetsnätverket i Västerbottens län, som samlar aktörer inom många olika sociala hållbarhetsfrågor, och nätverket för att motverka hemlöshet i Jönköpings län som riktar sig mot kommunernas socialtjänster, hållbarhetsstrategier och allmännyttor.

Länsstyrelserna i de fem norrlänen (Gävleborgs, Jämtlands, Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands län) har en väl etablerad samverkan och arrangerade under 2024 en serie digitala lunchseminarier under namnet "Dagens rätt" med fokus på mänskliga rättigheter riktat mot verksamheter inom kommuner och regioner i norra Sverige. Det är ett gott exempel på samverkan inom nätverkets nodgrupper som beskrivs i 2.1.1. Nodgrupper.

Länsstyrelsen i Örebro län arrangerade en konferens inom länsstyrelsernas uppdrag om beredskap i kommunal hälso- och sjukvård samt socialtjänst, där ett tema var hur rättighetsperspektivet kan integreras i uppdraget.

Länsstyrelsen i Värmlands län hittade ett nytt sätt att nå ut genom att bjuda in till MR-mingel, Länsstyrelsen i Kalmar län samordnade Southeast Pride och Länsstyrelsen i Västmanlands län har på landshövdingens initiativ startat en process för att motverka polariseringen i samhället.

Det har också genomförts dialogmöten, föreläsningar om till exempel jämlik och inkluderande kommunikation samt mänskliga rättigheter och

internationell humanitär rätt inom totalförsvaret, erfarenhetsutbyten på tema samråd och medborgardialog samt strategisk stöttning gällande rättighetsperspektiv i befintliga processer i kommuner och regioner. Länsstyrelsen i Dalarnas län arbetar till exempel för att stärka redan befintliga strukturer i syfte att öka genomslaget av sina insatser och har bildat en samverkansplattform tillsammans med Region Dalarna.

Dessa exempel visar på bredden av länsstyrelsernas insatser för att främja och stärka de mänskliga rättigheterna och erbjuda möjlighet till kompetensutveckling, erfarenhetsutbyte och strategiskt stöd till kommuner och regioner i deras arbete.

4.2.2 Effekter av insatser och aktiviteter

Länsstyrelserna berättar i årsredovisningsenkäten att deras insatser bidragit till både fördjupad samverkan och nya möjligheter till samverkan mellan länsstyrelsen och andra aktörer samt mellan aktörer i länet, nya kontakter och stärkt dialog, att länsstyrelsen fått ökad kännedom om länets förutsättningar och behov samt att aktörer i länet i sin tur fått ökad kännedom om länsstyrelsens uppdrag. Samverkan mellan länsstyrelser, till exempel i norrlänen, gör också arbetet mer effektivt och man har haft möjlighet att erbjuda kommuner och regioner kunskapshöjning som annars inte hade kunnat genomföras.

Länsstyrelserna i Västra Götaland, Värmland och Dalarna nämner specifikt att man fått ökade förutsättningar att ge effektivt och behovsbaserat stöd. Till exempel ser Länsstyrelsen Dalarna att det behovsbaserade arbetssätt man anammat ger insatser ett helt annat genomslag än tidigare, då kommunerna inte alltid haft resurser för att ta emot, förvalta och implementera alla de insatser som länsstyrelsen genomförde.

Ett annat exempel på effekter som setts i länen är en ökad förståelse för att hemlöshet och bostäder är en rättighetsfråga, vilket gjorts tydligare i diskussioner i hemlöshetsnätverket som samordnas av Länsstyrelsen i Jönköpings län. De nätverksträffar och kompetenshöjande insatser som genomförts av flera länsstyrelser har också gett konkreta effekter i form av ökad kunskap gällande till exempel rättighetsbaserat arbetssätt, nationella minoriteters rättigheter, rasism och diskriminering. Länsstyrelsen i Örebro län nämner också att man genom sina utbildningar i rättighetsbaserat arbetssätt även har kunnat identifiera var ytterligare insatser behövs för att stärka rättighetsperspektivet.

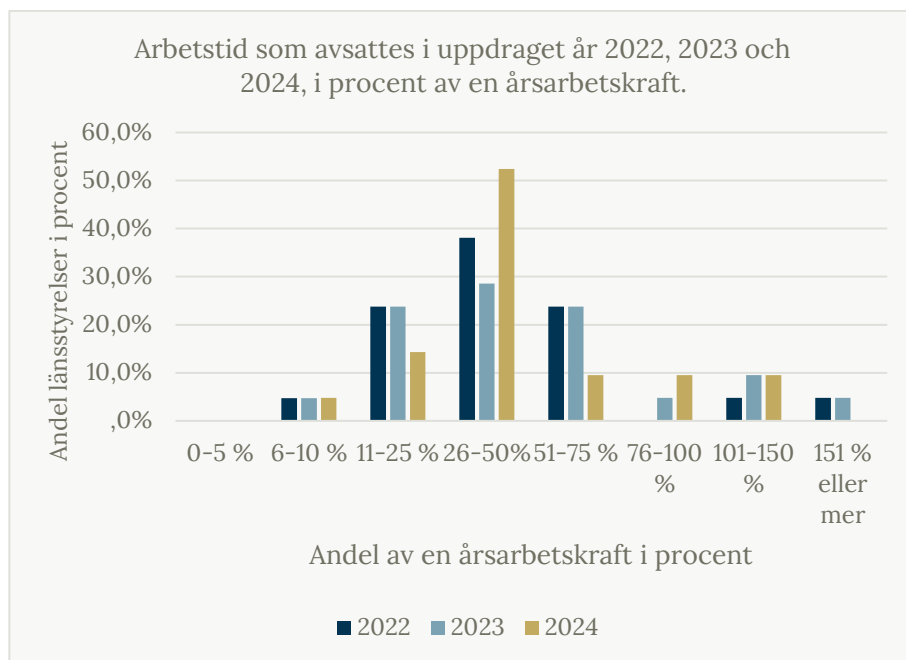
Slutligen beskriver Länsstyrelsen i Västmanlands län effekterna av sin nyligen uppstartade process för att motverka polarisering som nämndes i 4.2.1 *Regionala insatser och aktiviteter*:

”Det är förstås svårt att mäta effekterna av en insats som syftar till att minska

fördomar och motverka diskriminering men responsen har varit tydlig. Inte minst från moskén som vi besökt vid flera tillfällen. Fördomar och fantasier om "Den Andre" tenderar att minska när vi möts och upptäcker att vi har mer saker gemensamt än vi är annorlunda." (Länsstyrelsen i Västmanlands län)

4.2.3 Utvecklingen av det externa arbetet

Förutsättningarna för länsstyrelsernas arbete med mänskliga rättigheter varierar, bland annat gällande hur mycket arbetstid som kan läggas i uppdraget. Drygt hälften av länsstyrelserna kunde under 2024 avsätta mellan 26 och 50 procent av en årsarbetskraft för arbetet med mänskliga rättigheter, vilket innebar en minskning för några länsstyrelser och en ökning för andra jämfört med 2022 och 2023.

Figur 3. Här redovisas hur länsstyrelserna har fördelat arbetstiden för uppdraget i mänskliga rättigheter jämfört mellan de senaste tre åren.

Utvecklingen av länsstyrelsernas externa stöd till kommuner och regioner bedöms vara positiv under 2024. Flera länsstyrelser har under året arbetat för att samordna mänskliga rättigheter med andra sociala hållbarhetsuppdrag i syfte att underlätta för kommuner och regioner att ta emot stöd. Mottagarkapaciteten hos främst kommuner är ofta begränsad då resurser i många fall saknas. Många kommuner har inga strategier eller verksamhetsutvecklare med ansvar för just mänskliga rättigheter; kommunerna arbetar i stället med övergripande hållbarhetsperspektiv som till exempel Agenda 2030, demokrati eller folkhälsa. Det innebär att länsstyrelserna även fortsatt måste fokusera på att samordna sina uppdrag och stärka sitt interna rättighetsperspektiv för att nå ut till och möjliggöra för kommunerna att ta emot och

implementera de insatser som görs. En intern samverkan mellan uppdrag på länsstyrelserna får därför en positiv effekt i stödet till kommuner och regioner.

Ett fokusområde för flera länsstyrelser har varit integrering av mänskliga rättigheter i civil beredskap. Det arbetet baseras bland annat på stödmaterialet Rätt att försvara (med inriktning på jämställdhet och mänskliga rättigheter i krisledningsarbetet) som togs fram av länsstyrelserna 2022–2023, och kommer vara fortsatt viktigt även i framtiden.

Andra exempel på utveckling av externt arbete är länsgemensamma nätverk som startats eller utvecklats inom olika rättighetsfrågor, samråd med till exempel nationella minoriteter eller andra grupper samt en ökad omvärldsbevakning och informationsspridning.

4.2.4 Utvecklingen av lägesbilsarbetet

2023 tog den nationella samordningen fram en nationell och 21 regionala lägesbilder gällande statusen för mänskliga rättigheter och barnets rättigheter. Fokus i dessa lägesbilder var rätten till en tillfredsställande levnadsstandard, rätten till arbete och rätten till utbildning.

Under 2024 har länsstyrelserna använt sig av dessa lägesbilder på olika sätt, vilket har lett till goda effekter på både strategisk och operativ nivå. Lägesbilderna har till exempel utgjort ett underlag för regionala risk- och sårbarhetsanalyser och för fördjupade analyser och kartläggningar inom till exempel civil beredskap, folkhälsa och barnfattigdom, som kunskapsstöd för MR-strategier och som både interna och externa diskussionsunderlag.

Flera länsstyrelser har tagit fram eller arbetade med att ta fram egna regionala lägesbilder under 2024, antingen på en övergripande nivå eller inom ett eller flera specifika områden. Nedan följer några exempel på lägesbilder.

- Länsstyrelsen i Västmanlands län har gjort en övergripande omvärldsanalys med en lägesbild inom demokrati och mänskliga rättigheter, rörande bland annat social sammanhållning, jämlikhet och jämställdhet samt bostadsmarknad.
- Länsstyrelsen i Jämtlands län arbetade för att uppdatera en lägesbild över barns och ungas uppväxtvillkor. Lägesbildens färdigställs under 2025.
- Länsstyrelsen i Örebro län har genomfört en kartläggning av kommunernas mottagarkapacitet för stöd i sociala hållbarhetsfrågor.
- Länsstyrelsen i Jönköpings län har i samverkan med Jönköping University tagit fram en studie över lokala variationer av

fattigdom bland olika familjetyper i länet.

- Länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län har påbörjat ett gemensamt arbete för att ta fram en lägesbild som synliggör hur väl mänskliga rättigheter uppfylls för olika grupper av människor i båda länen. Lägesbilden färdigställs under 2025.
- Länsstyrelsen i Stockholms län har haft fokus på sociala risker och samhällets skyddsvärden i myndighetens risk- och sårbarhetsanalys för 2024.

5 Slutsatser och arbetet framåt

5.1 Slutsatser

Under 2024 har länsstyrelsernas stöd till kommuner och regioner utvecklats positivt genom att man stärkt befintliga strukturer för samverkan och även i större utsträckning arbetat för att samordna sig internt mellan olika uppdrag. Syftet med samordningen är att underlätta för kommuner och regioner att ta emot och implementera stödinsatser som länsstyrelserna bidrar med. Några länsstyrelser har också anammat ett behovsbaserat snarare än generellt arbetssätt vilket har gett ett större genomslag för insatser.

Ett genomgående tema för fritextsvaren i årsrapporteringsenkäten är mottagarkapacitet. Många länsstyrelser har lyft att resursbrist hos kommunerna leder till att kommunerna helt enkelt inte kan prioritera arbetet med mänskliga rättigheter; ofta finns det ingen som har mänskliga rättigheter på sitt bord och om det finns en person med ansvar för till exempel hållbarhetsfrågor så gäller det ofta *alla* hållbarhetsfrågor. Detta är en av anledningarna till att länsstyrelserna försöker implementera ett samordnat och behovsbaserat arbetssätt, vilket – som nämns ovan – har lett till en positiv utveckling i många län. Det är dock inte en långsiktig lösning på resursbristen.

Vikten av långsiktig och stabil finansiering för länsstyrelsernas arbete är ett annat återkommande tema. För att kunna prioritera arbetet med mänskliga rättigheter krävs både resurser och samverkan mellan närallgande politikområden.

De insatser som genomförts under året har haft goda omedelbara effekter i form av fördjupad samverkan, ökad kunskap och ett stärkt rättighetsperspektiv, med mera. För att se mer långsiktiga effekter behöver man dock följa upp arbetet på ett strukturerat sätt. Att kontinuerligt arbeta med lägesbilder är ett sätt att följa upp statusen för olika rättighetsfrågor, i synnerhet om lägesbilderna också används som underlag för insatser under en längre tid.

Samverkan mellan länsstyrelserna har också varit en framgångsfaktor för ett effektivt stöd. Att planera och genomföra insatser tillsammans kan underlätta för de MR-strateger som arbetar ensamma i sitt uppdrag, samtidigt som mottagare i flera län kan tillgodogöra sig insatserna. De utbildningar eller andra arrangemang som genomförs digitalt kan ofta erbjudas till samtliga län och sprids då i nyhetsbrev och via kalendarier

på MR-webben. Det är ett arbetssätt nätverket bör fortsätta med då det ger effektivitetsvinster och bidrar till ett jämlikt arbete i hela landet.

5.2 Arbetet framåt

I det kommande arbetet både inom den nationella samordningen och i nätverket behöver samordning mellan uppdrag och samverkan mellan länsstyrelser stärkas. Ett rättighets- och jämställdhetsperspektiv behöver genomsyra det interna såväl som det externa arbetet. Alla delar av mänskliga rättigheter är viktiga att arbeta med, men då rättighetsuppdrag med tillhörande finansiering minskas eller försvinner riskerar det att uppstå en undanträngningseffekt där vissa perspektiv inte kommer med.

5.2.1 Prioriteringar under 2025

Områden som kommer att prioriteras under 2025 är att

- sprida metodstödet för rättighetsbaserat arbetssätt inom offentlig sektor till kommuner och regioner, samt verka för att metodstödet också används internt av länsstyrelsernas verksamheter.
- utveckla en struktur för att omhänderta skrivningen gällande arbete mot olika former av rasism i regleringsbrevet för 2025. Detta bör genomföras i samverkan med kommuner och regioner.
- förvalta och utveckla arbetet med lägesbilder.
- stärka arbetet för att integrera mänskliga rättigheter i civil beredskap.

6 Bilagor

Bilaga 1 Bokslut

Ekonomisk redovisning mänskliga rättigheter 2024	Utfall tkr
Disprätt/verksamhetsmedel	8200
Nationell samordning	1000
Ekonomi & förvaltning	100
Kommunikation och information	370
Projekt	330
Totalt*	10 000

*Totalsumman, 10 miljoner kronor, är fördelad mellan två anslag: mänskliga rättigheter (7 miljoner kronor) och att motverka rasism (3 miljoner kronor).

Bilaga 2 Analys av nationell lägesbild

Bifogas som fristående rapport.

Bilaga 3 PM "Vad behövs för att säkerställa att de mänskliga rättigheterna skyddas och främjas i tider av kris och krig?"

Bifogas som fristående rapport.

Bilaga 4 Kartläggning av kommuners och regioners förutsättningar och stödbehov i arbetet mot rasism

Bifogas som fristående rapport.

Länsstyrelserna

www.lansstyrelsen.se